

Estratègia Catalana Residu Zero als municipis

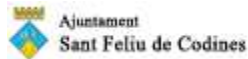
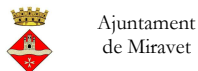
**ESTRATÈGIA
CATALANA
RESIDU
ZERO**

Abril 2011

Comissió Promotora

Municipis que donen suport

TREBALLEM PER ACONSEGUIR UNA GESTIÓ SOSTENIBLE DELS RESIDUS MUNICIPALS I DELS RECURSOS

MUNICIPIS DEL FÒRUM ESTRATÈGIA CATALANA RESIDU ZERO

El Fòrum Estratègia Catalana Residu Zero vol canviar radicalment l'enfocament de les polítiques de residus del nostre país. La proposta és donar una clara prioritat a la prevenció i la recuperació dels elements i productes que componen els residus tot considerant aquests com a recursos. Els residus són al final d'un procés social d'ús i transformació de recursos i energia, per tant, és tot aquest procés el que s'ha de tenir en compte per tal d'integrar la política preventiva dels residus en la política econòmica, comercial, industrial i social.

Els residus municipals, dels quals la gestió és competència pública, ocupen un lloc d'actuació estratègic. La major part dels agents socials del país intervenen en la gestió dels productes que esdevenen residus municipals, per tant, és molt el potencial que tenen vers introduir noves pràctiques socials i nous àmbits de desenvolupament econòmic que facin més sostenible la Catalunya del futur.

Hi ha municipis que ja han avançat en aquesta direcció, adaptant els seus models i els seus sistemes de recollida de residus a objectius ambiciosos. També hi ha experiències de reducció de residus i de recuperació endegades des de l'àmbit municipal les quals, encara que siguin sectorials o parcials, tenen molt de valuoses i exemplificadores.

Objectiu de l'Estratègia Catalana Residu Zero (ECRZ) pels residus municipals.

En aquest context, des del Fòrum ECRZ es proposen un seguit d'actuacions per avançar en la direcció de la prevenció i el reciclatge. L'objectiu que es vol assolir és, mentre es redueix un 10 % la quantitat de residus que ara es generen, capgirar les proporcions entre recuperació i tractament final i passar del 30% de recuperació i 70% de tractament final actuals, al 70% de recuperació i 30% de tractament final per a l'any 2020.

Actuació principal:

Constituir i enfortir una xarxa de municipis compromesos amb l'Estratègia Catalana Residu Zero a partir de la qual impulsar tot el seguit de mesures que han de permetre assolir els objectius proposats, tant a nivell municipal com a l'àmbit català.

Mesures de caràcter general:

- Fer un inventari de bones pràctiques i de les experiències més avançades en recollida selectiva i recuperació de residus. El punt de partida són els municipis que fan la recollida "porta a porta" i els municipis que segueixen el model de segregació anomenat "Residu Mínim". També de les experiències de reducció de residus endegades arreu.

- Fer-ne una valoració de les seves potencialitats i febleses, tot tenint en compte que a hores d'ara es troben en un context institucional que no afavoreix la seva estabilitat ni la seva extensió territorial.

Definir un grup d'indicadors que permeti fer aquesta avaluació i, alhora, l'establiment de compromisos d'actuació municipal concrets i mesurables a l'entorn d'indicadors fonamentals com poden ser:

- Quantitat final de residus per habitant que van a abocador o incineradora¹.
 - Quantitat de matèria orgànica recollida separatament per habitant.
 - Qualitat i presència d'impropis a la matèria orgànica.
- Impulsar la revisió del Programa de Gestió dels Residus Municipals de Catalunya (durant aquest any 2011 s'hauria de fer la primera revisió del PROGEMIC). L'actual programa no considera els models i sistemes de recollida de residus municipals més avançats en quant a concepte i a objectius. La revisió del programa de gestió ha de fer que la recollida porta a porta, el model de separació orgànic i inorgànic (Residu Mínim) siguin considerats oportuns i, alhora i donats els seus resultats, positivament discriminats (i no castigats com fins ara). S'ha d'afavorir i potenciar el caràcter demostratiu que tals experiències comporten, així com la seva millora i la seva expansió territorial.

Fer que aquest mateix programa de gestió (i els marcs institucionals i els convenis que se'n desprenen) permeti també la diversitat de models de recollida tot fent una avaluació dinàmica de les seves contribucions a la prevenció i la recuperació dels residus municipals.

- Els Sistemes Integrats de Gestió (SIG's) estan monopolitzant el mercats de recuperació dels residus i imposen criteris sense tenir en compte les economies locals. Aquest fet fa que decisions que es prenen des de la gestió centralitzada dels SIG's o des de la mateixa Agència de Residus, Consells Comarcals, ..., augmentin el cost de la gestió dels residus que es fa des dels municipis. Cal fer possible que els municipis tinguin una major capacitat de decisió particular en aquelles qüestions que afectin a la seva economia i a la consideració de millors destins per als recursos que esdevenen dels residus.

Que "Ecoembalajes España SA" penalitzi els sistemes de recollida més avançats en recuperació i prevenció, a partir, per exemple, de la seva definició comercial de "propi" i "impropi" en la recollida d'envasos, és un contrasentit quan aquesta recollida està dins del sistema públic.

- Així mateix ha d'augmentar la capacitat de decisió dels municipis alhora d'escollir el destí de la seva matèria orgànica. Si es vol potenciar la qualitat del compost, s'ha de poder valorar també, a banda del cost de tractament, la qualitat del compost que en resulti de la matèria orgànica separada. És just que els ciutadans que fan una bona separació de la matèria orgànica vegin com se'n extreu un compost de qualitat.

¹ Els habitants que fan residus són els que usen el territori municipal, no sols els empadronats, per tant els objectius municipals que s'estableixin han de tenir en comte aquesta realitat de molts municipis catalans. També la quantitat total de residus municipals pot derivar de components i de formes de comptar diverses (esporga, runes, ...) el qual afecta a la valoració de la situació i als objectius que se'n deriven.

- Si un municipi empren canvis en la gestió dels residus que comportin augments significatius en la recuperació, no hauria de quedar lligat a compromisos econòmics d'aportació de rebuig a plantes consorciades². Cal establir mecanismes compensatoris que afavoreixin als municipis que emprenen trajectòries mediambientalment responsables i que tenen cura de la qualitat, el qual passa per encarir els tractaments del rebuig i el de la matèria orgànica amb alts continguts d'impropis. S'està estenent una concepció "metropolitanitzadora" del tractament dels residus en grans i sofisticades instal·lacions, les quals assimilen el tractament del rebuig en massa, el de la matèria orgànica amb alt contingut d'impropis, la separació d'envasos o el tractament de la matèria orgànica de qualitat.

Aquesta concepció és a hores d'ara contraproductiu i del tot inadequada per a una gestió que incentivi la prevenció i la recuperació de materials. La matèria orgànica de qualitat hauria de tenir un tractament subvencionat en instal·lacions de producció de compost diferenciades de les de tractament final. Però, en tot cas, el cost d'amortització de les instal·lacions de tractament del rebuig i de la matèria orgànica amb alt contingut d'impropis, hauria de recaure íntegrament sobre el rebuig final que en resulti dels residus aportats, per tant, les tarifes haurien d'incloure criteris de discriminació segons qualitats.

- Fer una revisió del "Pla territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals" per tal de garantir les inversions necessàries pel desenvolupament d'una estratègia preventiva en la gestió dels residus municipals.

Apostant prioritàriament per instal·lacions de compostatge que el seu disseny d'implantació al territori parteixi de criteris de descentralització, simplicitat tecnològica i de petites dimensions.

Les grans instal·lacions de tractament finalista són poc flexibles davant d'escenaris de reducció de residus, hipotecant així economies alternatives fonamentades en la gestió de recursos³.

Mesures entorn a la Fracció Orgànica dels residus municipals.

- Posar la recollida i tractament de la fracció orgànica dels residus municipals en el centre de la política pública i aconseguir que aquesta es faci amb nivells alts de qualitat. No es pot considerar tolerable que hi hagi més d'un 5% d'impropis.
 - Normalitzar la recollida separada de la fracció orgànica domiciliària i afavorir-la en els models i sistemes de recollida.
 - Fer-la obligatòria per a les activitats econòmiques que en generin. És possible fer-la obligatòria també per als ciutadans?.
 - Emparar aquells municipis que facin obligatòria la bossa compostable per a la recollida de la FORM i afavorir la seva distribució amb suport públic. Cercar solucions més econòmiques per a les bosses compostables.
 - Fomentar que hi hagi oferta de vehicles i altres elements que s'adeqüin a les necessitats de la recollida de la FORM dels municipis, evitant així el major cost de gestió per sobre dimensionament.
- Promoure el compostatge a pagès i el compostatge casolà.

² Exemples els podem trobar en el consorci del Maresme, en les instal·lacions de l'EMSHTR, ...

³ No té sentit subvencionar les inversions d'instal·lacions no preventives o no orientades a la gestió de recursos, per tant el cost de gestió ha d'incorporar l'amortització. Per altra part s'ha de fer participar més als Sistemes Integrats de Gestió i altres ens empresarials en el cost de les inversions que tenen a veure amb el tractament dels residus que posen al mercat les empreses.

- Dissenyar i desenvolupar el tractament de la matèria orgànica en instal·lacions descentralitzades, de baixa complexitat tecnològica i apropades als centres de generació, amb dimensions inferiors a 30.000 tones/any i estretament relacionades amb la seva àrea de generació. En el planejament s'ha de respectar la prioritat que han de tenir les plantes de compostatge "a pagès" i el compostatge casolà.
- El criteri no ha de ser tractar la brossa orgànica sinó elaborar un bon compost i de qualitat, sigui amb obtenció de biogàs o sense. La cerca de la qualitat és imprescindible per al bon funcionament de les plantes i pel retorn al medi de la matèria orgànica amb prou garanties ambientals. Per assolir aquest objectiu cal fer un bon control públic de la gestió de les plantes de compostatge i metanització, per assegurar-ne el seu bon funcionament i per poder certificar la qualitat del seu compost amb prou garanties comercials.
- En tot cas s'han de separar les instal·lacions de tractament de la matèria orgànica, recollida selectivament i amb qualitat, de les instal·lacions de tractament del rebuig i de la matèria orgànica amb alts nivells d'impropis.
- Fer prioritària la subvenció pública a les inversions en instal·lacions de compostatge, sobretot pels municipis que garanteixen una bona recollida de la FORM.
- Establir criteris públics que distingeixin les diferents qualitats del compost i fer-ne promoció comercial, i si cal un finançament del seu ús en agricultura.
- Crear un organisme de certificació de compost.

Mesures referides al finançament i a la política econòmica dels residus.

- L'actual sistema d'incentius econòmics està mal establert: el ciutadà o el municipi que manté comportaments insostenibles en l'ús dels recursos i el tractament dels residus, es veu afavorit per un sistema de preus públics, de taxes o de preus pels productes de consum, que no reflecteixen criteris d'eficiència econòmica, social i ambiental. Canviar aquest escenari ha de ser una de les principals tasques per a qualsevol govern públic.
- La gran majoria dels ciutadans no saben el que els hi costen els residus, tampoc hi ha a l'abast dels ciutadans informació sobre els costos de gestió de les diferents recollides i dels diferents tractaments per tal que se'n pugui fer una justa avaluació social. Tot el sector econòmic lligat a la gestió pública dels residus està en una situació de manca de transparència i d'informació impròpia d'una societat democràtica avançada.
- De manera general, o no hi ha taxes de residus o aquestes no cobreixen el total del cost, fent que sigui poc entenedor pels ciutadans que és el que estan pagant per un servei municipal bàsic. En aquest sentit fora bo que els ajuntaments informin als ciutadans, de manera clara, sobre quin és el cost de gestió dels residus i del cànon sobre tractament (tal i com es fa pel cas dels serveis de l'energia, de l'aigua o de les comunicacions).
- Els impostos ambientals són del tot adequats per a una política preventiva de residus. A Catalunya comptem amb els cànons sobre l'abocament i sobre la incineració dels residus. S'ha d'augmentar la tarifa d'aquests dos cànons fins a un mínim de 30€ per tona (la mitjana europea és de 60-80€/tona).

En la distribució dels fons obtinguts s'ha de donar un suport prioritari a la recollida i tractament de la brossa orgànica de qualitat. Cal introduir també, en aquest retorn, criteris territorials que el facin més efectiu per als diferents àmbits d'incidència. Els ciutadans, en coherència amb els punts anteriors, han de saber de l'existència del cànon ambiental sobre el rebuig i també de quin és el cost (individual i col·lectiu) de no participar en la recollida selectiva municipal.

- Es valora positivament la implantació de sistemes de taxes municipals en les que el ciutadà vegi afavorida la quantitat de residus recuperats. Cal establir mesures legals que reforcin la corresponsabilitat del ciutadà en la bona gestió dels sistemes de recollida municipals, el qual passa, necessàriament, per reforçar la capacitat sancionadora dels municipis.
- Cal un impost per a les bosses de plàstic d'un sol ús i altres elements d'usar i llençar d'acord al plantejat per diferents entitats en la proposta de "Llei Catalana de Prevenció de Residus".
- El cost total de la gestió de tots els envasos i embalatges i altres productes problemàtics (per volum o per composició) s'ha de fer recaure sobre els SIG's, ja sigui directament o mitjançant impostos que apliquin criteris de responsabilitat ampliada del productor. L'objectiu fora la implantació de sistemes de dipòsit, devolució i retorn (SDDR), per a determinats envasos primer, en el sentit que proposa a Catalunya la xarxa RETORNA, així com per a altres productes (piles i bateries, ...) pels que també la major part del cost econòmic i ambiental recau ara sobre els àmbits públics.

Referides a la prevenció de residus

- Donar suport a la promulgació d'una "Llei catalana de prevenció de residus municipals" i al corresponent desplegament de mesures de "responsabilitat ampliada del productor" a l'empara de l'article 8é de la Directiva Marc de Residus de la Unió Europea. L'objectiu és afavorir l'ecodisseny dels productes per reduir-ne els residus i la "motxilla" ecològica que arrossegueu els productes a partir de tot el seu "cicle de vida".
- Reinstaurar i potenciar l'ús dels envasos reutilitzables amb un marc normatiu que faci general els "sistemes de dipòsit, devolució i retorn" (SDDR) per a determinats envasos (reutilitzables i d'un sol ús) en els termes plantejats a Catalunya per la Xarxa Retorna.
- Impulsar mesures de reducció de determinats residus que, donades les seves especials característiques, requereixin d'una atenció pública específica (empaquetatges i embalatges excessius -safates d'un sol ús, ...- , estandardització d'elements de distribució, reducció dels residus especials d'origen domèstic i del seu impacte, ...). Cal recuperar la possibilitat de venda a doll.
- Impulsar i participar del Centre de Recerca Residu Zero, juntament amb universitats i empreses, per tal d'avançar en mesures de reducció de residus que vagin més enllà de la capacitat d'actuació municipal.